

CIUTAT

**Una mirada crítica i constructiva
a les xarxes socials**

Univers Internet tracta d'oferir una visió global de les tecnologies de la informació, una comprensió del nou sistema que es dibuixa per tal de dotar d'eines als professors d'infants que ja són nadius digitals. En aquesta sessió ens centrarem en les xarxes socials, oferint-ne una mirada crítica i constructiva.

Un projecte de:

CCCB

CCCB
20¹⁴
ANYS

BLOG LAB

<http://blogs.cccb.org/lab/category/proj/univers-internet/>

TWITTER

@CCCBlab / @jordibernabeu / @isiplaza / @senenMcRoy / #UniversInternet

XARXES SOCIALS: RISCOS I POTENCIALS PER ALS INFANTS I ADOLESCENTS

18.00 h // XERRADA

Han canviat les xarxes socials el concepte d'intimitat i en quin sentit? Com afecten les seves relacions interpersonals i la creació de la pròpia identitat? On queda la frontera entre món real i virtual? Com podem detectar i prevenir una conducta addictiva?

LES XARXES SOCIALS COM A EINA PER A LA CONSTRUCCIÓ D'UN CIUTADÀ CONSCIENT I PARTICIPATIU

18.30 h // TALLER

El taller presentarà de manera pràctica com les xarxes socials poden donar un nou significat a l'espai públic i el bé comú i com poden transformar la democràcia i la participació activa en l'esfera política en totes les seves representacions.

JORDI BERNABEU

Jordi Bernabeu treballa com a psicòleg i educador social. Especialitzat en la intervenció amb adolescents i joves, pel que fa a consum de drogues, i també en els usos de les TIC i les xarxes socials. Compta amb una llarga experiència en l'aplicació de projectes d'intervenció social des de la reducció de riscos. Actualment treballa com a psicòleg i tècnic al Servei de Salut Pública de l'Ajuntament de Granollers, on desenvolupa, entre d'altres, projectes de prevenció i atenció en el consum de drogues i problemàtiques associades a l'ús de les TIC (vinculats a www.sobredroguetes.net i www.sobrepantalles.net). És professor de la Facultat d'Educació Social de la Universitat de Vic. Autor d'articles de divulgació i capítols en obres col·lectives. Consulta el seu blog personal a jordibernabeu.cat.

ISIDRE PLAZA

Isidre Plaza és llicenciat en Psicologia i especialitzat en participació ciutadana i mediació comunitària. La seva trajectòria professional sempre ha estat vinculada al treball amb joves des de l'àmbit educatiu, inicialment des del camp del consum de drogues i de la sexualitat segura. Ha treballat en diverses entitats socials (Fundació Salut i Comunitat, Fundació Autònoma Solidària i Actua Vallès) i, des del 2003, en diferents departaments de l'Ajuntament de Granollers, on va ser responsable de programes de joventut entre el 2006 i el 2011. Actualment és tècnic del Servei d'Educació de l'Ajuntament de Granollers, vinculat a projectes de suport als centres educatius com sobrepantalles.net.

SENÉN ROY

Senén Roy és educador social i tècnic d'acció sociocultural al Servei de Cultura de l'Ajuntament de Granollers, on desenvolupa projectes de dinamització comunitària basats en llenguatges artístics, per tal de facilitar l'accés a la cultura com a eina de transformació subjectiva i col·lectiva. Col·labora com articulista d'opinió a social.cat i ha participat en la redacció de publicacions entorn la funció educativa. És membre de la Taula per a la Reflexió en l'Educació Social (TRES) i consultor del Grau d'Educació Social de la UOC. Interessat en el vincle entre cultura i educació i les complexitats del treball comunitari.

ADOLESCENTS I JOVES A LES XARXES SOCIALS

La irrupció dels smartphones i la universalització d'Internet han condicionat molts aspectes de les nostres vides, i també les d'infants i adolescents, que sovint són objecte de preocupacions raonables.

L'aprenentatge a la xarxa (I). Usos i dilemes

Article al blog CCCB Lab

http://blogs.cccb.org/lab/article_laprenentatge-a-la-xarxa-1-usos-i-dilemes/

Tot el que s'entén per Internet 2.0 ha esdevingut una revolució respecte a pràctiques de relació, comunicació, recerca i producció d'informació, i també de gestió de la nostra identitat i quotidianitat.

D'una banda, se'ns presenten noves maneres de relacionar-nos i exposar-nos socialment, i, de l'altra, es modifiquen processos troncats del nostre funcionament, tant pel que fa al vessant individual com en la nostra condició comunitària i de ciutadans. Si bé és cert que en entorns adults i professionals ningú no dubta dels avantatges i les oportunitats que ofereix aquest nou entorn, quan traspassem la qüestió a infants, adolescents i joves, ens assalten força preocupacions.

Les innovacions tecnològiques sempre generen nous escenaris, sobre els quals planegen diferents visions. La resistència al canvi és un element característic davant de qualsevol revolució cultural i comunicativa, i actualment en vivim una de ben grossa. Cal tenir en compte, a més, que nadius i immigrants digitals convivim i llegim en els mateixos espais, però amb punts de partida ben diferents que afavoreixen postures força contrastades davant de la nova situació.

Per tal de tractar aquesta qüestió amb celeritat, és necessari entendre quina és la funció que desenvolupen les xarxes socials en la vida dels joves i adolescents. Cal fer un esforç per comprendre què els aporta i per què els resulten tan atractives per tal d'abordar aquest tema tan complex des de l'empatia i poder proporcionar, així, un acompanyament saludable.

LES XARXES SOCIALS I EL SEU PAPER EN LA CREACIÓ D'IDENTITAT

La distinció entre identitat real i virtual és un constructe adult, propi d'una generació que hem viscut abans i durant Internet. Per a la generació d'adolescents i joves actuals, els primers a disposar d'Internet des del seu naixement, aquesta diferència no és clara. Són, de fet, dues identitats complementàries que participen alhora en la seva conformació d'identitat general. Jaume Funes considera que la majoria d'adolescents són en la mesura que estan «en línia» i són en la mesura que són imatge. La seva identitat va lligada als perfils de les xarxes socials i sense interacció digital la sociabilitat s'esfuma.

La identitat digital i tota la qüestió relacional associada han exposat noves formes de relació a l'espai digital i, en conseqüència, a l'espai públic. Tot plegat redimensiona aspectes bàsics i troncats de la nostra intimitat. Dolors Reig introdueix el concepte de la intimitat abundant: de quina manera publiquem la nostra vida en línia, tot i que condicionada, en certa mesura, a les nostres voluntats. A l'univers adolescent, això esdevé importantíssim. Si bé la població adulta ha estat socialitzada en el marc de protecció de la nostra intimitat, cal replantejar-se quin sentit té aquest aspecte en el moment actual. L'exponencialitat de la xarxa, la seva velocitat a l'hora de transmetre els continguts i la dimensió que poden agafar aquests poden esdevenir grans oportunitats, però també font de maldecaps si no es gestionen sota uns mínims de control. Tot plegat afecta, principalment, aspectes vinculats a la qüestió acadèmica, professional i de reputació digital.

Constantment qüestionem l'exposició pública de nois i noies als seus murs i *timelines* (i de molts adults, cosa que obviem). Ens fa por pensar que aquelles imatges generaran obscenitat en ments pertorbades o problemes en les seves escasses possibilitats laborals de futur. Però, cada vegada més, caldrà acceptar que tant la dimensió social del jo –del cos també– com de les rela-

Estar en línia és un mecanisme més de relació, una extensió del món «físic», un element per quedar a la plaça o per seguir la conversa iniciada al carrer.

Si bé és cert que existeixen nombrosos exemples d'ús problemàtic, manquen validacions consensuades vers què es considera o no un ús que respongui als criteris d'addicció.

cions –líquides, citant Bauman– formen part d'aquesta nova configuració cultural i relacional. I en aquest sentit, els *smartphones*, per a moltes persones, adolescents també, funcionen com a mitjans per compartir i conformar les seves múltiples i provisionals identitats en interacció constant.

UN ESPAI RELACIONAL

Disposar d'un *smartphone* o una connexió a Internet esdevé un mecanisme clau per poder-se socialitzar. Estar en línia, doncs, és un mecanisme més de relació, una extensió del món «físic», un element per quedar a la plaça o per seguir la conversa iniciada al carrer.

A diferència de l'ús del telèfon mòbil clàssic, en què les trucades eren l'ús principal, l'ús adolescent de l'*smartphone* és diferent. Aquest esdevé el dispositiu a partir del qual el noi o la noia manté activa la seva funció socialitzadora durant les vint-i-quatre hores del dia. Per aquest motiu, esdevé una extensió més de la seva persona.

USOS PROBLEMÀTICS

Les noves formes de comunicar-nos, relacionar-nos i presentar-nos al món que ens proposa Internet han esdevingut per a molts adolescents i joves font de felicitat, però també de problemes. *Cyberbulling*, *sexting* o *grooming* són paraules cada vegada més freqüents als mitjans, però que alhora necessiten un acompanyament i una reflexió en la seva explicació. Disposar d'algunes pautes i conèixer alguns riscos pot ajudar-nos a gestionar millor totes aquestes relacions, que sovint es caracteritzen per ser viscudes des de l'alarma adulta.

D'altra banda, hi ha un debat sobre el concepte d'addicció o sobreutilització de la xarxa. Si bé és cert que existeixen nombrosos exemples d'ús problemàtic, manquen validacions consensuades vers què es considera o no un ús que respongui als criteris d'addicció. De fet, tot i que l'última revisió del manual diagnòstic DSM-5 recull aspectes relacionats amb el seu ús problemàtic, no considera el fenomen en la seva globalitat i no hi queden classificats, per exemple, alguns usos relacionats amb les xarxes socials.

El debat se situa en si aquests problemes esdevenen causa o bé símptoma d'un trastorn de base. Els que s'alineen en la primera opció consideren que Internet és la base del problema, i la seva sobreutilització és un factor causal d'uns problemes determinats. Aquesta visió ve acompanyada de la consideració de l'addicció a Internet com un trastorn amb entitat pròpia.

En canvi, els que se situen a l'altra posició consideren que l'addicció a Internet és un símptoma d'una altra psicopatologia o problema de salut mental que el precediria, és a dir, consideren que existeix un trastorn de base previ que desenvoluparia l'ús problemàtic.

A diferència d'altres fenòmens que ens ha tocat abordar, no té sentit plantejar posicions resistencialistes, que no acrítiques.

Estem obligats a ajustar la nostra mirada (adult) a aquestes noves formes de relació, comunicació i convivència adolescent.

L'aprenentatge a la xarxa (II). Entre l'acció preventiva i educativa

Article al blog CCCB Lab

http://blogs.cccb.org/lab/article_laprenentatge-a-la-xarxa-2-entre-laccio-preventiva-i-educativa/

ENTRE L'ACCIÓ PREVENTIVA I EDUCATIVA

Com a educadors, se'ns obre tot un nou món d'intervenció que necessita una reflexió seriosa i un posicionament consensuat. A diferència d'altres fenòmens que ens ha tocat abordar, no té sentit plantejar posicions resistencialistes, que no acrítiques. Cal una reflexió seriosa i de caràcter molt global que ens ensenyi a conviure amb aquesta nova realitat assumint que és un nou fenomen que ha vingut per quedar-se i que estem en plena fase d'experimentació.

En primer lloc, cal que ens aturem a pensar sobre quin ha de ser el sentit del missatge que acompanyi qualsevol discurs de finalitat preventiva. Cal prioritzar que vigilem amb els mòbils establint controls –sovint impossibles– o treballar des de la lògica sana de la convivència i l'autonomia? Cal que comencem a prohibir segons què a quines edats o cal que ajudem a adquirir responsabilitzacions progressives? Cal que aprenguem a desconnectar-los a la nit o cal que ensenyem que no és necessari estar les vint-i-quatre hores pendents?

En segon lloc, és important atendre de manera personalitzada i/o col·lectiva els conflictes fugint de magnificacions i generalitzacions inútils, vetllar per treballar acuradament les audiències que directament o indirecta participen o en queden afectades i treballar en un clima de tranquil·litat relativa. En aquest sentit, és molt probable que tingui més sentit treballar als instituts per a una major i millor convivència que no pas fer xerrades de caire tecnològic o prioritzar visites de la policia per alertar dels problemes. Dit d'una altra manera, si hi ha riscos és perquè també hi ha beneficis. No ens podem quedar només amb l'amenaça, sinó que cal que potenciem les oportunitats.

En una altra dimensió, des de la perspectiva familiar, hi ha molts dubtes sobre com «tractar» la qüestió tecnològica a casa. Són demandes comunes les que pregunten quina és la millor edat per disposar de *smartphone*, entrar al Facebook o jugar en xarxa. I, com en qualsevol dels altres temes que afecten la relació educativa en l'àmbit familiar, seran claus el sentit comú, la prudència i/o moderació i la capacitat afectiva, d'observació i de comunicació.

En definitiva, podem considerar que estem obligats a ajustar la nostra mirada (adult) a aquestes noves formes de relació, comunicació i convivència adolescent. També caldrà educar en línia, estar-hi i esdevenir referents a la xarxa. No es tracta de deshumanitzar el contacte clàssic, ni passar-nos totalment a l'escena digital, sinó complementar la nostra feina com a educadors en els seus propis espais de relació. Espais que, com dèiem, no esdevenen paral·lels, sinó totalment fusionats i complementaris. Dit d'una altra manera, som nosaltres, els adults, que ens encallem en l'eterna separació de l'anomenat món digital del mal anomenat món real.

UNA EINA PER A LA CONSTRUCCIÓ DE CIUTADANIA

Fomentar-ne un ús més comunitari i impulsar la creació de continguts els ajudaria a desenvolupar-se com a ciutadans més actius i compromesos.

Tal com ja s'ha apuntat, les xarxes socials i la resta d'eines 2.0 poden ser instruments molt beneficiosos.

L'ús que en fan els adolescents i joves és majoritàriament autoreferencial i centrat en el consum, però fomentar-ne un ús més comunitari i impulsar la creació de continguts no només seria positiu per prevenir possibles usos problemàtics, sinó que també els ajudaria a desenvolupar-se com a ciutadans més actius i compromesos.

Les eines 2.0, amb les xarxes socials com a element central, han esdevingut clau de l'èxit de certes accions comunitàries que han tingut lloc en els últims anys, com la Primavera àrab, el 15M o la lluita contínua de plataformes com la PAH.

La seva capacitat per difondre un missatge de manera massiva i a gran velocitat i les possibilitats que ofereixen de compartir coneixement i organitzar-se de forma senzilla i eficaç són algunes de les potencialitats de les xarxes socials que les fan un instrument de valor incalculable per a la transformació de la societat. Conceptes com cooperació, intel·ligència col·lectiva, transparència o participació acompanyen aquestes eines i són, alhora, centrals en un model de societat més inclusiva i democràtica.

Habilitats / Organització / Coneixements

APODERAMENT

**ACCIÓ
COMUNITÀRIA**

INCLUSIÓ

MILLORA CONDICIONS DE VIDA

Xarxa / Complicitats / Sinergies

Interès per la millora de l'entorn

MATERIAL COMPLEMENTARI

ADOLESCENTS I JOVES A LES XARXES SOCIALS

- BRINGUÉ, Xavier (2011). *Menores y redes sociales*. Fundación Telefónica. Aquest estudi tracta la qüestió dels menors i les xarxes socials en profunditat. Disponible a: http://www.generacionesinteractivas.org/upload//libros/Libro-Menores-y-Redes-Sociales_.pdf.
- CCCB, Soy Cámara (2013). *En mi habitación*. http://www.cccb.org/ca/video-soy_cámara_el_programa_del_cccb_29_en_mi_habitacin-43831. El programa recorre la història que porta del diari íntim del segle XIX al blog del XXI.
- COLOMER, Álvaro; LOZANO, Antonio (2012). *Terror a la xarxa 1*. Edebé. I si connectar-te a les xarxes socials suposa teva mort? Les xarxes socials no són sempre una còmoda i protegida comunitat d'amics virtuals. Novel·la juvenil.
- GUTIÉRREZ, Maite (2012). *Menors a les xarxes socials*. <http://www.lavanguardia.com/encatala/20120606/54306829374/menors-a-les-xarxes-socials.html>. Facebook vol captar usuaris de menys de 13 anys per ampliar el seu negoci. Els nens estan preparats per utilitzar aquests webs?
- KIDRON, Beeban (2013). *InRealLife*. <http://inreallifefilm.com/>. Documental que tracta els efectes d'estar connectat a la xarxa en els adolescents.
- REIG, Dolors; VILCHES, Luis F. (2013). *Los jóvenes en la era de la hiperconectividad: tendencias, claves y miradas*. Fundación Telefónica. En aquest llibre es dibuixa el nou escenari, es descriu l'hiperindividu o individu hiperconnectat i s'aprofundeix en el cas dels adolescents. Descarregable a http://www.fundacion.telefonica.com/es/arte_cultura/publicaciones/detalle/182.
- SHLAM, Shosh; MEDALIA, Hilla (2013). *Web Junkie*. http://filmguide.sundance.org/film/13877/web_junkie. El documental identifica l'addicció a Internet i se centra en el tractament utilitzat en centres de rehabilitació xinesos.
- TV3, 30 minuts (2013). *Penjats d'Internet*. <http://www.tv3.cat/30minuts/reportatges/1885/>. Ha nascut la primera generació que tindrà una vida registrada a la xarxa. Perfils, vídeos, fotos. Tot queda penjat a Internet.
- WOODMAN, Walter; CEDERBERG, Patrick (2013). *Noah*. <http://tiff.net/filmsandschedules/festival/2013/noah>. Curtmetratge que explora la relació entre adolescents que s'esdevé íntegrament en les seves pantalles d'ordinador.
- THOMPSON, Clive (2013). «Teenagers and social networking – it might actually be good for them». <http://www.theguardian.com/lifeandstyle/2013/oct/05/teens-social-networking-good-for-them>. L'ús de les xarxes socials entre els adolescents dificulta les relacions cara a cara? Clive Thompson s'encarrega de desmentir-ho en aquest article.

MATERIAL COMPLEMENTARI

UNA EINA PER A LA CONSTRUCCIÓ DE CIUTADANIA

- @galapita; @hibai *et al.* (2011). *Les veus de les places*. Icaria. El moviment del 15M –amb un gran protagonisme de les xarxes socials– proposa la fi d’una llarga etapa d’obediència i submissió. Descarregable a <http://www.icariaeditorial.com/libros.php?id=1221>.
- ALCAZAN; ARNAUMONTY; LEVI, Simona *et al.* (2012). *Tecnopolítica, internet y revoluciones. Sobre la centralidad de redes digitales en el #15M*. Icaria. Entendre la relació del 15M amb Internet és essencial per comprendre les possibilitats obertes per a l’acció col·lectiva en la societat xarxa. Descarregable a <http://www.icariaeditorial.com/libros.php?id=1319>.
- APARICI, Roberto (coord.) (2010). *Conectados en el ciberespacio*. UNED. Estar connectat i participar a través de xarxes socials s’ha convertit en una de les principals activitats de joves i adults, afavorint que es desenvolupin diferents tipus de relacions.
- CASTELLS, Manuel. *Redes de indignación y esperanza*. Madrid. Alianza, 2012. Castells (identifica les noves vies del canvi social que han sorgit en aquest segle i planteja hipòtesis sobre les seves implicacions pràctiques.
- COLAU, Ada; ALEMANY, Adrià (2013). *¡Sí se puede! Crónica de una pequeña gran victoria*. Destino. Aquesta és la història de com uns pocs, en nom de molts, van lluitar durant anys per obrir un debat públic sobre les condicions abusives de la llei hipotecària espanyola.
- REIG, Dolors (2012). *Socionomía ¿Vas a perderte la revolución social?*. Deusto. En l’era sociomètrica solucionem coses per a les quals abans el fet social no servia. Ho fem d’una manera nova que hem après de manera autònoma a Internet.
- SHIRKY, Clay (2012). *Excedente cognitivo: creatividad y generosidad en la era conectada*. Deusto. Les eines digitals ofereixen la possibilitat d’utilitzar l’excés de temps i el talent de manera generosa i pública.
- SHIRKY, Clay (2012). *Cómo Internet (algún día) transformará el gobierno*. http://www.ted.com/talks/clay_shirky_how_the_internet_will_one_day_transform_government.html. Clay Shirky mostra com les democràcies poden aprendre una lliçó d’Internet.
- SUBIRATS HUMET, Joan (2011). *Otra sociedad, ¿otra política? De «no nos representan» a la democracia de lo común*. Icaria. Descarregable a <http://www.icariaeditorial.com/libros.php?id=1253>. Podem parlar de democràcia sense parlar d’economia, sense parlar d’Internet, sense referir-nos als impactes de la crisi en les condicions de vida de la gent?
- THOMPSON, Clive (2013). «How successful networks nurture good ideas. Thinking Out Loud». <http://www.wired.com/opinion/?p=142861>. El fet que molts de nosaltres escrivim habitualment ha canviat la manera en què pensem. De la mateixa manera que ara es viu en públic, també pensem en públic.
- TURKLE, Sherry (2012). *Alone Together: Why We Expect More from Technology and Less from Each Other*. Basic Books. Basat en centenars d’entrevistes, descriu noves relacions inquietants entre amics, amants, pares i fills, i les noves inestabilitats en la nostra manera d’entendre la vida privada i de la comunitat, la intimitat i la solitud.
- DA (2014). *El poder de las redes sociales*. Vanguardia Dossier, núm. 50. En aquest exemplar s’analitza el poder de les xarxes socials, que hi ha qui ja considera el cinquè poder. Aquí podeu consultar-ne el sumari: <http://www.lavanguardia.com/internacional/20131217/54397298092/el-poder-de-las-redes-sociales-vanguardia-dossier.html>.